

Matti Luostarinen

Trans Disciplinas ad Novam Creationem

Tieteen ja taiteen rajapinnoilla

Trans Disciplinas ad Novam Creationem

TIETEEN JA TAITEEN RAJAPINNOILLA

Trans Disciplinas ad Novam Creationem

Tieteen ja taiteen rajapinnoilla

Muistelmakirja 75 vuotta

Laajennettu kuvitettu laitos

© 2026 Matti Luostarinen

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,

00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-2143-1

Kansi ja kuvat: Vellu Luostarinen / robotiikka

Toimitus ja taitto: Outi Huhtala

www.clusterart.org

Sisällys

Osa 1: Abstract - Kirjojeni takakannen tekstejä	7
Osa 2: Johdantoa muistelmille.....	11
Osa 3: Paluu johdantoon	14
Osa 4: Lyhyt kuvaus kirjailijasta.....	21
Osa 5: Muistelmakirja – NYT	28
Osa 6: Muistelmakirja Nyt – loppuluvut	36
Osa 7: Cluster Art and Art of Clusters 70 years.....	46
Osa 8: Botrus Art – Arte Clusters	49
Osa 9: Finland's big year 2017 - Suomi sata	57
Osa 10: Mikä kaikki on tekoälyä?	67
Osa 11: Muistelmakirja II	74
Osa 12: Mikä ei ole tekoälyä?.....	83
Osa 13: Muistelmakirja III – Kaikkien muistelmakirjojeni äiti.....	89
Osa 14: Avausluku	93
Osa 15: Munkkiyhteisön jäsenen henkilökuva	100
Osa 16: Matti Luostarinen 75 vuotta – muistelmat juhkakirjassa	107
Osa 17: Suomalainen abstrakti.....	111
Osa 18: "Cluster Art and Art of Clusters 70 years." "Muistelmakirja NYT. The way of my life."	121
Osa 19: Ajan määrittely: Ihmiskunnan epäonnisin käsite ja sen kirot	125
Osa 20: Botrus Art and Art of Clusters – Cluster Art II.....	134
Osa 21: Historiallinen lähestymistapa (vuosi 2024)	147
Osa 22: Uudempi lähestymistapa ja vuosi 2025.....	157
Osa 23: Mistä muistelmakirjansa kirjoittanut tunnetaan?.....	161
Osa 24: Kuka onkaan kirjan kirjoittaja?	165
Osa 25: Kysymys uudelleen toistaen.....	170
Osa 26: Rottakuningas: Tulevaisuuden Suomea etsimässä	176
Osa 27: Sinä sanoit, me sanoimme	182
Osa 28: Miksi vihollinen katoaa algoritmisessa maailmassa?	190
Osa 29: Uusi teknologia ei ole vihollinen, vaan yhteiskehittäjä	193
Osa 30: Ketju ilman arvaamista	196
Osa 31: Ex scriptis quaerere nexus absentes	198
Osa 32: Kirjoitettu kirja	201
Osa 33: Hybridiyhteiskunnasta illuusioyhteiskuntaan	205
Osa 34: Sosiaalisen median ja tekoälyn yhteiskunnallinen dilemma	212
Osa 35: Ex scriptis quaerere nexus absentes II	217
Osa 36: Kysymys dilemmasta	226

Osa 37: Social media and robotic.....	235
Osa 38: Talviolympialaisia seuraten	239
Osa 39: Kirjailija ja poikkitieteinen mediatoimija	246
Osa 40: Saamelaisten kansallispäivä.....	250
Osa 41: Yhteenveto saamelaisuudestamme	255
Osa 42: Maassa, joka muistaa meidät – saamelaisen kertomus Suomesta.....	259
Osa 43: Kirjailijaelämää.....	263
Osa 44: Kirjailijan työstä	266
Osa 45: Vapaaseen tahtoon: retofuturistiseen aikaan	274
Osa 46: Homo Nexus ja eksponentiaalinen ihminen – Luovuuden renessanssi	288
Osa 47: Oman aikamme esipuhe	294
Osa 48: Rottakuninkaasta algoritmikuninkaaksi	304
Osa 49: Tulevaisuuden Suomea etsimässä	310
Osa 50: Algoritmikunikaan aikaan – Agropoliitasta rottakunikaan kautta algoritmikunikaaksi ..	320
Osa 51: Algoritmit ja suomalaisuus – tekoäly ja Agricolan Suomi	323
Osa 52: Agricola ja algoritmit.....	332
Osa 53: Retroversiosta retrofuturistiseen aikaan.....	342
Osa 54: Kansalaismediastamme jokamiehen tekoölyyn.....	350
Osa 55: Hybridiyhteiskunnasta illuusioyhteiskuntaan	352
Osa 56: Ekoyrittäjyys ja innovatiiviset klusterit	358
Osa 57: Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka	362
Osa 58: Ancient robot – Leonardo da Vinci (AI-tulkinta).....	370
Osa 59: Homo Nexus ja luovuuden renessanssi.....	384
Osa 60: Eksponentiaalinen ihminen ja luovuuden renessanssi	388
Osa 61: Matka kohti retrofuturistista aikaa	394
Osa 62: Luovuus ja retrofuturistinen aika - illuusioyhteiskunta	401
Osa 63: Jungeria lainaten.....	408
Osa 64: Algoritmit ja tieteen rajat.....	417
Osa 65: Liber Librorum	429
Osa 66: Kirjailijaelämää vuonna 2026	436
Osa 67: Homo Nexus – Ihmiskunnan uusi vaihe.....	446
Osa 68: Kognitiivinen dissonanssi ja balanssiteoriat II	451
Osa 69: Maailman onnellisin maa.....	453
Osa 70: Man made lakes and human helth	462
Osa 71: Kirjailija uutena retrofuturistisena hybridinä.....	477
Osa 72: Maratonjuoksijan matka	482
Osa 73: Homo Nexus ja uusi tiede – Kulttuurinen ja filosofinen haaste.....	487
Osa 74: Homo sapiens kontra Homo nexus – lopuksi	504

Osa 75: Kirjasta Maailman yhteinen akseli	515
Osa 76: Kirjoittamaton kirja: Muistelmakirjan osa II	525
Osa 77: Loikkaus kohti tekoälyä ja robotiikkaa	532
Osa 78: Axis mundi communis – Maailman yhteinen akseli	544
Osa 79: Dualismin tulevaisuus	548
Osa 80: Suurkulttuurien dualismi.....	553
Osa 81: Loppulaukka – kirjan tärkeimmät sivut ovat odottamassa	557
Osa 82: Suomen Sodan päivänä.....	567
Osa 83: Towards a better geographical world view	570
Osa 84: Kirjoittamaton kirja on paras kirja	578
Osa 85: Vihollistajattoman ajan alku.....	594
Osa 86: Loppuluku	600
Osa 87: Demokratian kriisikö?	602
Osa 88: Fortune favors the brave - Vicente Manansala (AI-tulkinta)	606
Osa 89: Innovaatiopolitiikan uusi tuleminen - Imitoinnista innovointiin	609
Osa 90: Cluster theory - Lee Krasner (AI-tulkinta).....	616
Osa 91: Minna Canthin ja tasa-arvon päivämme.....	622
Osa 92: Alkuperäisiä tekstejä täydentäen	627
Lähdeluettelo	645
Ex scriptis quaerere nexus absentes	655

POST - HUMAN LANDSCAPE

00

Osa 1: Abstract - Kirjojeni takakannen tekstejä

Perinteisen esipuheen ja samalla myös abstraktin sivuutan nyt muistelmissani hakien kymmenistä viimeisimmistä kirjoistani niiden takakannen tekstin. Kertokoot ne lukijoilleni abstraktina nyt käsillä olevan kirjani sisällöstä.

Kaikkien liki 150 kirjani takakannen teksti veisi tilaa yli kymmenkertaisen määrän eli yli sata sivua. Johonkin raja on aina vedettävä. Nyt se olkoon lähdeluettelo kirjani lopussa muistelmateoksen tukena aiheesta aidosti kiinnostuneille.

Uusimmat viimeisten vuosikymmenien kirjat avautuvat jopa kotisivuiltani www.clus-terart.org ilmaiseksi kenen tahansa luettavaksi.

Kymmenen näytettä takakannen tekstinä on siten vain vaatimaton saate kohti lähdekirjojeni tuhansien sivujen lukijoilleni. Se on saate ja abstrakti käsitteelle: "Ex scriptis quaerere nexus absentes".

Tulevan muisto. Mitä tapahtuu, kun aika ei kulje eteen- eikä taaksepäin, vaan alkaa kiertyä? Tämä poikkitieteinen teos yhdistää tutkijan elämäntyön, filosofisen pohdinnan ja kulttuurisen muistin ainutlaatuiseksi matkaksi kolmen ajan halki - menneeseen, nykyhetkeen ja tulevaan. Kirja käy läpi lapsuuden muistot, suvun vaietut tragediat ja historiallisen perimän merkityksen samalla, kun se kysyy: mitä on olla ihminen eksponentiaalisessa maailmassa, jossa tekoäly ja yhteiskunta haavevat uutta suuntaa?

Teos on kertomus muistamisesta, merkityksestä ja rajojen ylittämisestä. Sen sivuilla kohtaavat lampuotien tarinat, luostarilaitoksen perintö, tutkijan tie, poliittinen kahtiajako ja kirjailijan kutsumus - kaikki sulautettuna osaksi hiljaista mutta kantavaa perintöä, joka ylittää sukupolvet. Tämä kirja ei vain kerro tarinaa: se haastaa ajattelemaan, oivaltamaan ja muistamaan sen, mistä ei koskaan olisi pitänyt vaieta.

Liber librorum: arctic babylon - homo nexus - ex machina. Miten mahdollistaa muutamaan sataan sivuun kirjailijan aiemmin julkaistut liki 140 kirjaa, jotka käsittävät yli puolivuosisataisen aikakauden, vuodesta 1970 vuoteen 2025? Tämä teos yhdistää aikamme suurten tieteenalojen ristiriidat, algoritmien roolin ja poikkitieteellisen ajattelun - luoden kokonaisuuden, jossa tiede ja teknologia kietoutuvat toisiinsa.

Liber Librorum tuo yhteen sivilisaation nousun ja tuhon (Arctic Babylon), teknologian ja evoluution sulautumisen (Homo Nexus) sekä teknopoliksen ja agropoliksen vastakkainasettelun (Ex Machina). Prof. PhD, ScD Matti Luostarisen ja tekoälyn käymä syvälinen dialogi avaa meille tulevaisuuden perspektiivejä ja yhdistää menneet aikakaudet - maalaten samalla laaja-alaisen kuvan ihmiskunnan kehityksestä ja sen mahdollisista suuntauksista. Tämä on kertomus ajasta, joka muuttaa kaiken - matka menneisyydestä tulevaisuuteen, kohti tuntematonta maailmaa, jossa ihmiskunnan kohtalo kietoutuu yhteen teknologian ja tiedon kehityksen kanssa.

Homo Nexus ja uusi tiede. Kirja vie lukijan aikakauteen, jossa tieto ja teknologia etenevät nopeammin kuin koskaan. Kirja käsittelee mahdollisuuksia ja haasteita,

joita tekoäly, algoritmit ja robotiikka tuovat mukanaan. Se pohtii, miten voimme hyödyntää teknologiaa vastuullisesti ja rakentaa tulevaisuutta, jossa suomalaiset arvot, yhtenäisyys, luottamus ja ihmisoikeudet, ovat keskiössä.

Suomalaiset arvot - yhtenäisyys, luottamus ja ihmisoikeudet - eivät ole vain kansallisia saavutuksia. Ne ovat vientituotteita maailmaan, joka tarvitsee kipeästi empatiaa ja kykyä ajatella kokonaisuutta. "Suomi on suuri, kun se on esimerkki muille." Tämä kirja on kutsu olla juuri se esimerkki.

Axis mundi communis vie lukijansa matkalle pisteeseen, joka yhdistää kaiken: taivaan ja maan, menneen ja tulevan, hengen ja aineen.

Kirja kuljettaa läpi ajattoman tilan: matka, jossa tekoäly oppii ja peilaa ihmisen kokemuksia. Verkostojen kautta, joissa tieto, tunne ja havainnot kietoutuvat, paljastuu, miten maailman akselit virtaavat arjessa, myyteissä ja yhteisessä kohtalossamme. Lopulta pysähdymme saman taivaan alle, ja ymmärrämme, että olemme aina olleet siellä - yhdessä.

Sanat tyhjiydestä - ääni ajasta. Tämä on kertomus sanoista, jotka nousivat tyhjiydestä - hiljaisuuden takaa, sieltä missä historia oli katkaistu ja kieli vaiettu. Se on ääni ajasta, joka horjuu sodan, pelon ja unohduksen reunalla. Kun hiljaisuus murtuu, paljastuu se, mitä ei haluttu kuulla: vanha viisaus, uusi kieli - ja totuus, jota emme enää voi paeta.

Algoritmikuningas. Kansakunnan matka luovan teknologian renessanssiin ja pitkälle kehittyneeseen algoritmikuninkaan aikaan, agraarissa Suomessa aikanaan syntyneiden suurten ikäluokkien edustaessa vielä vanhuksinamme hybridiyhteiskunnan kouristelua. Väestöpyramidin kääntyessä ylösalaisin - lapsia syntyessä enää vain kolmasosa siitä, mitä heitä syntyi 1940-luvulla ja vielä 1950-luvun alussa.

Tätä kirjoittaessani kirjallisuuden Nobel meni Etelä-Koreaan ja suomalainen nobelistimme on puolestaan hänkin sota-aikojemme muisto. Läntinen naapurimme ei kieltämme hyväksynyt edes Pohjoismaiden neuvostossa viralliseksi kieleksi. Olemme kuitenkin tänään rinnakkain Nato-jäseniä. Keskustelen kirjassani luontevasti kvanttiteknologiasta ja sen valtaisista mahdollisuuksistamme algoritmien ja tekoälyn nyt yhteisenä kielenämme. Edellisen kirjani aikainen rottakuningas on kuitenkin vielä mukana taustalla.

Ekoyrittäjyys ja innovatiiviset klusterit: systeemiajattelua ja luovaa teknologiaa. Elämme luovan teknologian renessanssin aikaa ja joudumme pohtimaan kulttuurimme kehitystä pitkälle kehittyneen teknologian valossa. Sosiaalisen median sekä tekoälyn yhteiskunnallinen dilemma ohjaa meitä hybridiyhteiskunnan ja illuusioyhteiskunnan kanssa rinnakkain. Botrus art ja Arte clusters eivät kuvataiteissa ole sama asia kuin Cluster Art and art of clusters. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka väitöskirjan nimenä 2000-luvun alussa on joutunut uudenlaisen tarkastelun kohteeksi vain 20 vuotta myöhemmin. Kolmas väitöskirja olisi nyt kaukana tieteiden välisestä suuresta sodastamme (Big science war). Vain nälkä ruoan mausteena on muuttumaton - Cibi condimentum fames est.

Homo Nexus, eksponentiaalinen ihminen, on uuden kulttuurisen aikakauden symboli, jossa teknologia, luovuus ja ihmiskeskeisyys sulautuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Luovuuden renessanssi ei ole vain paluuta menneiden aikojen

kukoistukseen, vaan eksponentiaalisen innovaation vallankumous, jossa tieteen, taiteen ja teknologian rajat hämärtyvät. Kirja pohtii, kuinka tekoälystä ja bioteknologiasta tulee ihmisen laajennuksia, jotka mahdollistavat syvemmän yhteyden itseemme ja ympäröivään maailmaan. Post-sapien kulttuuri luopuu lineaarisesta kehityksestä ja siirtyy kohti emergenttiä, monimutkaista ja holistista näkökulmaa. Kirjan sydän on kysymys: mitä on olla ihminen maailmassa, jossa rajaton potentiaali kohtaa eksistentiaaliset rajat? Se on tulevaisuuden käsikirja, jossa tavoitteena ei ole vain ymmärtää, vaan ylittää ihmisen rajat ja rakentaa maailma, jossa luovuudella on uusia ulottuvuuksia.

Teesi, Antiteesi, Synteesi: Mytomania, Eskapismi, Putinismi. Samaan aikaan kun tekoäly tukeutui päätöksentekoomme ja vastuullisuus kasvoi, väkiluvultaan pienet Pohjoismaat Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti olivat sielläkin kansakuntien kärjessä. Ei vain elämänlaadussa, sananvapaudessa, demokratian toimivuudessa tai onnellisuudella kansakuntia vertaillen. Sen sijaan turvallisuuden pohdinta, aseet ja sodan äänet, ei ollut militaristisena ilmiönä ensimmäisten joukossa. Tätä ei sivistysvaltio enää tarvitse, ajateltiin.

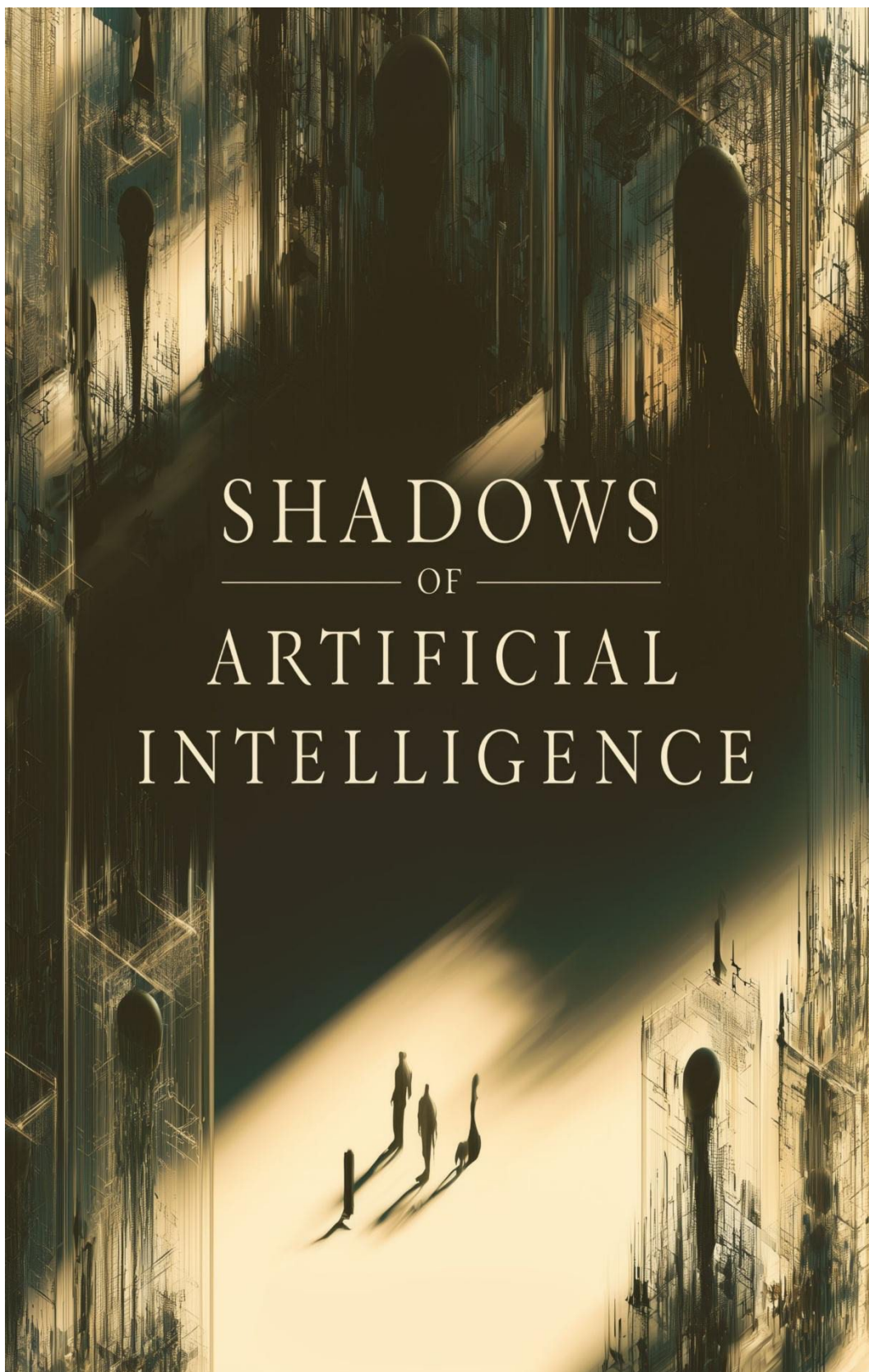
Pandemian myötä muutos alkoi kuitenkin näkyä eristäytymisenä ja täydellinen shokki koettiin Venäjän hyökättyä Ukrainaan, sodan kasvot paljastivat, miten rajan takana Venäjällä kaikki olikin toisin. Pohjoismaat tiivistivät yhteistyötään ja Natosta sotilasliittona tuli yllättäen yhteistyömme avainsana. Käsitteet teesi, antiteesi ja synteesi tarkoittivatkin rajan takana Venäjällä mytomaniaa, eskapismia ja putinismia. Dualismi koki sekin renessanssin ja syntyi suljettu ja itseriittoinen yhteiskunta, pelon maatiede.

Tiede ja sen klusterit "cluster illustrate" valaistuksen välineinä, ei ollutkaan enää voimassa, Suomen talvisotana kokema helvetti, sota ihmisen äänenä, käynnistyi jälleen idästä, Venäjältä. Syntyi ylimielisyyden hybridi, Boababin siemenet olivat jääneet kitkemättä Pikku Prinssin lukijoilta, kaaosteoriat tunkivat idästä shakkia pelaavaksi kerrotun kulttuurin venäläisiin kertojiin aiemmin luottaen.

Teesistä, antiteesistä ja synteesisistä olikin tullut sairaalloista valehtelua, todellisuuden pakoilua ja läntisen maailman pohdinnan hyveet oli käännetty menneen maailman ja maailmansodan kauhuista kertovaksi putinismiksi. Suomessa talvisodan petoksesta, Mainilan laukauksista muistuttavaksi kauhuksi idän ja lännen välissä asuen. Olematta kuitenkaan enää naiivi ajopuu vailla varautumista geopolitiisiin faktoihin.

Retroversiosta retrofuturistiseen aikaan - Vuoden 2024 kirjojen kooste tuo yhteen kuusi teosta, jotka tarjoavat syvällisen katsauksen teknologian, yhteiskunnan ja kulttuurin nykypäivään luodaten myös tulevaisuutta. Teknologian rooli vuoden 2024 muutoksissa on mullistanut uutisoinnin, tekstintuotannon, kuvituksen ja luku-tottumukset. Tämä teos vie lukijan syvälle poikkitieteelliseen maailmaan, jossa luonnontieteet, teknologia, algoritmit ja robotiikka sulautuvat yhdeksi voimakkaaksi kokonaisuudeksi. Yksilö ei ole vain ajattelija, vaan myös toteuttaja - luoden uudenlaisia mahdollisuuksia ja avaamalla ovia yhteiskunnan ja kulttuurin vallankumoukselliseen kehitykseen.

Hauen laulu. Lapsuudessa lausumistani runoista moni liittyi luontoon. Yhteen tunnetuimmista "Hauen lauluun", jouduin tutustumaan Oulun yliopiston Maantieteen laitoksen komeassa kirjastossamme. Aaro Hellaakosken tuotanto juuri

SHADOWS
— OF —
ARTIFICIAL
INTELLIGENCE

maantieteilijänä, ei niinkään runoilijana kuin tiedemiehenä ja opettajana, kiehtoi rinnan vaikkapa Sakari Topeliuksen kanssa.

”Maamme kirja” on ollut kauan luetuin maantieteen oppikirjamme saaden yli 50 painostakin. Suomalaiset rakastavat maantiedettä ja historiaa - mutta myös lyyristä kieltään, onomatopoeettista, monitieteistä pohdintaa. Hauen laulu toi mieleen luonnonkuvauksen moniulotteisimman tavan - samaan aikaan realistisen ja surrealistisen, kalan, linnun ja oravan hybridin, lapsena vaikeasti lausuttavan ja kaiken perinteisen samalla kyseenalaistavana. Se oli runo vapauden rytmistä, lapselle rakkaan kalan ja linnun asetelmasta runoilevana aikuisena, Väinämöinen Orfeustaan hakevana, luonnonlait kumoavana hämmennyksenä.

Elämä nyt on hauen laulua: Kosteasta kodostaan, nous hauki puuhun laulamaan. Kun puhki pilvien harmajain, jo himersi päivän kajo. Ja järvellä heräsi nauravain lainehittien ajo. Nous hauki kuusen latvukseen, punaista käpyä purrakseen. Lie nähnyt kuullut haistanut, tai kävyn päästä maistanut sen aamun kasteenkostean loiston sanomattoman. Kun aukoellen luista suutaan, longotellen leukaluutaan. Niin villin-raskaan se virren veti, että vaikeni linnut heti. Kuin vetten paino ois tullut yli, ja yksinäisyyden kylmä syli.

Osa 2: Johdantoa muistelmille

Ennen kirjaamaani abstraktia ja sen hieman yli kymmentä kirjaani olin ehtinyt julkaista yli 130 kirjaa. Jotain niistäkin tulisi muistelmissa mainita. Ehkä silloin sopivin kohta löytyy abstraktin jälkeen johdannosta? Näin lukija pääsee sisälle kirjailijan tuotantoon välittömästi ja hakematta sitä hänen kovin runsaasta tuotannostaan muistelmakirjaa selaillen. Sen vuoro tulee tämän jälkeen. Kirjan nimi on sekin pohdittu tähän tarkoitukseen ja samalla toteutuu algoritmien aikanaan minulle esittämä pyyntö. Voisimmeko kirjoittaa toisen osan näistä avaintöistäni ja etenkin ”Agropolis Strategiasta” tai miksei myös käsitteestä ”Cluster art and Art of clusters” ja samalla noudattaa käytäntöä, jossa olen ehtinyt kirjoittamaan jo toisen ja laajennetun painoksen myös toisesta väitöskirjoistanikin ”Ekoyrittäjyys ja innovatiiviset clusterit: systeemiajattelua ja luovaa teknologiaa”. Kirja on vuodelta 2024 eikä siten vielä iällä pilattu.

Kotini ja sen puutarha muistuttaa ristinmallisine rakennuksineen laboratoriota. Teos ”Cluster and Art of clusters” on sen etupihalla ja muut kiertävät vastapäivään ympäri runsaan tuhannen neliön tonttiani. Kun niistä kuvasi suomalaisen television ammattinsa osaava ohjaaja ”Puutarhaunelmien” ohjelmaansa, hän havaitsi kuinka työni veistoksina ovat paritöitä eikä niitä tulisi koskaan myydä saati päästää rapautumaan. Lupasin pitää siitä huolen siinä missä kasvustostakin suojaamassa töitäni.

Kansa antoi eniten ääniä kisailussa maamme kauneimmasta puutarhasta, mutta oma pyyntöni oli pysyä sivussa tuosta itse kilpailusta monestakin syystä ja voitajaksi julistettiin Karjalasta lähtöisin oleva perinnepuutarha. Myöhemmin turistilauma alkoi häiritä kahta vanhusta puutarhassaan ja se oli suljettava. Olin itse vaurautunut tähän ja jatkoin töitäni puolisoni Maijan kanssa sekä samalla kirjoja kirjoittaen sekä poikkitieteisen tutkijan eläkevuosiani odotellen. Niiden tulo syntyi suorullisella tavalla ja työpaikkani murhenäytelmää sivusta tuolloin seuraten. Se muistutti minua vastaavasta onnettomuudesta aikanaan myös Ounasjokilaaksossa.

Perhesurmat tai onnettomuudet ovat niistä julmimmat. Altainen alle jääneet monikertaiset evakot ja heidän kertomuksensa värittyivät oman aikamme katastrofeilla. Näiden julmien kohtaloiden kokemukset eivät rajoitu vain allasevakkoihin vaan yhtä hyvin kaikkiin meihin riippumatta "allaspeikoista" tai muista jokilaaksojen kohtaloista. Kaikki elämämme ongelmat ja julmatkin kohtalot eivät selity yhdellä ilmiöllä tai edes niitä tietokoneen avulla klusteroidenkin. Niiden summa on oman aikamme tapa nimetä kirjanikin - "Ex scriptis quaerere nexus absentes"

Kaikesta tästä kokemastani huolimatta Suomi on edelleen mailman onnellisin maa ja meidän onnemme lepää kyvyssämme elää itse ja antaa muidenkin elää lähtemättä puuttumaan sellaiseen, jossa itse kehittämämme keinoäly ei ole vielä mukana oikea-aikaisesti ja silloin ilman sen suurempaa dramatiikkaa. Myöhemmin tulee olemaan toisin ja usein jo onkin. Opin tämän läksyni kiertäen Savoa lapsena ja lausuen heille runoja jo alle kouluiän. Näistä hetkistä oli hyvä käynnistää muistelmansakin ja jatkoa sitä vaiheeseen, jolloin myös globaali maailma oli tullut tutuksi ja sen vihreät niityt, slummit sekä öljyllä voideltu Silkkite sen päästä päähän kulken ja ennustaen raportissaan Neuvostoliiton tulevan kohtalonkin.

Nyt elämme näiden suurten tapahtumien jälkiaallolla ja oma vaatimaton osuuteni on vain koota 75 vuotta täyttäessäni jo kirjoittamani kirjat, noin 150 suurempaa ja laajempaa sekä suuri joukko pienempiä sekä koskaan suurelle yleisölle julkaisemattomia poikkitieteisen tiedeyhteisön minulta tilattuja usein juuri monitieteisiä töitäni. Median avustus siinä rinnalla oli sukuni perintöä Itä-Savosta ja sen maakuntalehdestä sekä työskentelynä Oulun yliopiston maantieteen laitoksessa Kalevan kirjapainon talossa. Nämä ja digiajan tulo yhdistävät omat työni IASP:n ja AURP:n verkostoissa globaaleiksi siinä missä johtamani ohjelmat jokilaaksoissamme "European Rivers Network" ja "Sustainable Development of China" (SUSDEV CHINA). Työskentely hallituksemme määräyksestä samaan aikaan Korkeakolonneuvostossa piti minut liikkeessä aina eläkepäiviin saakka yliopistojen opettajan (Oulu ja Turku) ja tutkimuslaitoksen tutkijan (Luke) töitten ja rutiineitten rinnalla.

Omat jokemme, ne viimeiset oli lopulta suojeltu ja ympäristöministeriö lopulta sekin perustettu. Karvalakkilähetystöt Lapista Helsinkiin palkittu heidätkin Urho Kekkosen aikana. Maailman onnellisin maa kykeni jatkamaan myös vaiheessa, jolloin edessä oli EU:n ohella Natoon liittyen sekä sopeutuminen uuteen maailmanjärjestykseen samalla. Juuri nyt Lähi-Itää ja sotaa siellä seuraten. Sota suomalaisessa kulttuurissa ja historiassamme on todellakin hyvin moniselitteinen ja kulttuurimme keskeinen vaikuttaja vuosisadasta toiseen. Luonnonvaralaitoksemme voitiin yhdistää yhdeksi luonnonvarakeskukseksi (Luke) ja omat eläkepäiväni tuottivat Saksassa kustantaen (BoD) kirjan ja parhaimmillaan jopa kymmenkunta saman vuoden aikana. Kirjailijalle kustantaja on avainorganisaatio ja selittää osaltaan enemmän kuin mitä kirjan lukija ehkä on ajatellut kirjaa arvioidessaan. Sama pätee työntantajaamme yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissamme. Tutkijan tai kirjailijan vapaus on veteen piirretty viiva. Riittävä määrä professuureja, poikkitieteinen joukko väitöskirjoja ja kustannustoiminnan tuntemus tekevät työstäsi lopulta omakustanteisen. Halusit sitä tai et kustantamon omistajanakin. Tässä merkityksessä huolesi vain kasvavat ja olet itse oman työsi vaikein kriitikko. Joskus jopa lapsesi siihen mukaan sitoenkin. Taustalla on suomalainen talonpoikainen tausta, jossa edellinen sukupolvi koulutti ja kasvatti lapsiaan.

SHORT SUMMARY

Kirjailija ja kustantaja ovat kiintoisa ja muuttuva ilmiö sekin. Sitä oli omalla kohdallani nyt 75 vuoden kynnyksellä syytä organisoida uudelleen ja tavalla, jossa pienkustantamoa alkujaan Saksassa, luostarilaitoksen juurelle syntyneessä kaupungissa, oli syytä laajentaa Hampuriin painotaloineen ja samalla yleiseurooppalaiseksi toimijaksi. Se oli kasvanut kuin varkain Euroopan suurimmaksi alansa toimijaksi. Tuo luostarilaitoksen juurella elävä yhdyskunta juhli kaupunkineen vuonna 1951 syntyneenä juhlanamme kymmenes heinäkuuta.

”Sattumoisin” se oli samalla myös tarkalleen oma syntymäpäiväni ja oman sukuni juuret kokivat jo kirjoittamani surullisen hukkumisonnettomuuden juhannuksen 1850. Sekin oli aikanaan korjattava Krimin sodan aikoihin ja myöhemmin maailmansotien seurauksena. Sopeutettava 2000-luvun ja oman aikamme nopeasti uusiutuvaan elämään robotiikka ja tekoäly, digiaika painotalossa Itä-Savossa 1970-luvulla kotiuttaen samalla sekin (digiaika) ensimmäisenä Suomessa samalla painotalomme ja maakunnan palveluunkin. Toimiminen innovaattorina on monien samaan aikaan lomittuvien yhteistä moni- ja poikkitieteistä tulosta. Se ei ole sattumien summa ja vahinko. Olen järjestyksen ihminen enkä usko sattumaan. Koulutus ja kasvatusta eivät synny sattumalta nekään.

Suuret ilmiöt ovat summa pienistä tapahtumista ja niiden ohjaaminen on usein juuri kirjapainotyön tuotetta vielä vuonna 2026. Oikoteitä lukemiseen ja kirjoittamiseen ei ole ja uusi teknologia on sitenkin vain rengin ja avustajan asemassa. Lapset kouluissamme on palautettava tähän tosiasiaan kännyköineen. Tosin erittäin nopean ja tehokkaan sellaisen avustajan (tekoäly) osaamisen hankkineena ja tätä oppia levittäen, meidän on opittavat myös käyttämään omia juuriammekin unohtamatta alkuperäisiä lähteitä ja niiden mukana hankittuja oppejamme. Algoritmien tuoma lisäys on luonteeltaan jo sukupolvien ikäinen. Puhumme sosiaalisesta pääomasta samalla.

Loikka tuntemattomaan muistuttaa lapsuuteni hölmöläistarinoita eikä niitä pidä toteuttaa sokeasti ja hukaten näin sosiaalinen pääomamme. Tässä Suomi ja Skandinavia on onnistunut hyvin siinä missä monet kohteet ympäri globaalia maailmaa. Niihin on vain osattava tutustua ja varoa sellaisia muutoksia, joiden tuhoivoiman me jo tunnemmekin. Vuosi 2026 käynnistyi odotetulla tavalla ja olemme taas uuden edessä mutta vanhoin eväin sitä hoitaen.

Lokaali ja globaali kulkevat käsi kädessä ja vertikaalinen maantiede ei toki ole horisontaalista historiaamme. Yhteistyö on sen sijaan algoritmien kautta opittavaa ja ohjailtavaa poikkitieteistä uurastusta ilman oikoteitä. Se on omaa oppiani hakien ”Elämän Viisauden Kirjasta” Hannu Tarmion kokoamana. Toki tuettuna latinankielisillä viisauksillakin. Oma poikkitieteinen tausta on ainut keino hakea oikeat viisaudet oikeisiin kohteisiinkin. Oma laboratorio puutarhana.

Osa 3: Paluu johdantoon

Tämä kirja on kirjoittajansa järjestyksessä jo kolmas muistelmakirja hänen täyttävässä heinäkuun 10. päivä 75 vuotta. Se on sama päivä, jolloin hänen kustantajansa kotikaupunki Saksassa juhlii omia juhliaan aina vuodesta 1951 alkaen. Jostakin oudosta syystä meillä on sama syntymäpäivä. Samalla kustantajani (BoD) on kasvanut ikivanhan luostarilaitoksen raunioista Euroopan suurimmaksi alansa

kustantajaksi. Kun olen alusta saakka ollut mukana tuossa minulle niin tutussa ja läheisessä kasvuprosessissa, luostarilaitoksen lampuoteja (verotettavia) muistuttaen juuriltani, kustantamon aikana Itä-Savossa omistaneenankin, yhteinen matkamme on ollut minulle erityisen mieluisaa seurattavaa. Toivottavasti minusta on ollut matkalla jotain apuakin. Poikkitieteisyys on monitieteisyydestä jalostettua ja sellaisenaan myös algoritmien ja tekoälyn oppejammekin.

Elämme aikaa, jolloin uusin teknologia ja "homo sapiens" -lajin tapa toimia täysin itsenäisesti muistuttamatta, kuinka "homo nexus" ihmisestä annettava kuvaus kulkevat rinnatusten. Se näkyy nyt myös kirjani nimessä. Se on tekoälyn ja oman pohdintani yhteinen tulos ja viittaa kirjaan, jossa oman aikamme kirjallisuus ja myös kuvataiteet, kulttuuri ylipäänsä, on vaikeasti irrotettavissa takavuosien kuvitelmistamme kirjan ja luovan työn perinteisestä synnystä. Tämä muutos on vienyt vuosikymmeniä, mutta on tullut näkyvämmän pohdittavaksi vasta vaiheessa, jolloin se koetaan jopa ongelmana ja riskinä pitkästä kehityskaarestaan piittaamatta.

Kirjan nimi "kirjoittamaton kirja" viittaa omaan aikaamme. "Ex scriptis quaerere nexus absentes" on tapa avata portit oman aikamme kirjallisuuteen tai kuvataiteisiin, mutta sulkematta samalla sen vuosituhantista traditiotamme. Oma taustani ja aiemmat julkaisuni, noin 150 kirjaa ja tuhannet artikkelit ovat vain osittain tuotettu muiden kuin alan ammattilaisten luettaviksi sekä samaan aikaan myös rahoitettu-kin tavalla, jossa rahoittaja saa myös poikkitieteistä tulosta panostukselleen kilpailuyhteiskunnan sisällä toimien. Tosin tutkijan on hänenkin ansaittava leipänsä. Ei kissakaan pelkällä kiitoksella elä. Yliopistomme ja korkeakoulut kouluttavat nyt moninkertaisen määrän tohtoreita mutta vanhoilla eväillä ja rahoituksella. Ei sellainen malli sovi edes kotosuomalaiseen maailmankuvaankaan. Naisten kouluttaminen vaatii samat panostekijät kuin aikanaan miestenkin.

Kirjoittaminen täysin avoimessa yhteiskunnassa ja sopeutuen uuteen käytäntöön kustantajineen ja markkinoitten ehdoilla, on ehkä keskeisin syy siihen, miksi tälle kirjalle on haettu tällainen nimi ja julkaisualusta samalla. Kirjoittaja ymmärtää omat rajansa ja lukija tiedostaa hänkin, mitä on voitu kirjoittaa ja mikä jää ainakin tois-aiseksi vaikeaselkoisesti avattavaksi tai pidetään puolittain suljettunakin. Tämän avaaminen olisi kahdenkin kirjan vaativa tehtävä mutta löytyy kyllä tutustuen lähdeluetteloni kirjallisuuteenikin.

Poikkitieteisen työn ammattilaiselle tässä ei ole mitään kummallista. Harva teksti avautuu meille kaikille samassa asussa ja kuvataiteissa käymme joskus hyvinkin piinallista keskustelua sen sisällöstä. Takavuosien ja vuosisatojen kohdalla mystinen ja mytologinen kieli ja kuvitus ovat tuoneet tulkintaamme oman usein vieläpä hallitsevan asunsa, kun sen sijaan nyt kirjoitettava tai kuvitettava, tekoälyn tuke- mana, ei voi piileksiä kielellisesti tai kuvittaen menneen maailman mytologioitten ja uskomusten piiloviesteinämme. Sitä tiedemies tutkijana ei voi hyväksyä kohdal- laan ja tekoälyksi kutsuttu robotiikka ei pidä aihetta edes keskustelun arvoisena.

Jos olet lukenut (Prof, Phd, ScD, Dart) dosentti ja kirjailija Matti Luostarisen henki- lötiedoista ja toiminnasta hänen kotisivunsa (www.clusterart.org) kautta tämä esi- puhe ja esittely noudattaa hänen virallista ko. kotisivun tekstiä ja on siten sinulle entuudestaan tuttu. Sen sijaan tämän hänen viimeisimmän keväällä 2026 julkais- tun kirjan sivuilla tätä on muokattu vastaamaan ko. hetken ja viimeisimmän kirjan

edellyttämää esipuhetta. On kuunneltu ehkä myös taustääniä, tekoälyn toiveita-kin? Väite ei pidä paikkaansa.

Mukana ei ole käytetty algoritmeja eikä tekoälyä. Syynä on ko. tekstin vaatimus pysyä oikeassa ajassa sekä kirjailijana nyt paremmin tunnetun poikkitieteisen tutkijan, tiedemiehen ja etenkin yliopistokaudellaan opettajan henkilöön sekä uusim-
paan tietoon kirjassa, joka on syntyessään keväällä 2026 nyt pääosin kirjailijana toimivan Luostarisen henkilökohtainen eikä koneen kirjoittama kirja sekä sen esi-
puhe. Esipuheessa mainitun tekoälyn tekstit ovat nekin pääosin Luostarisen omasta tekstistä sekä siirretty tähän aikaan ja samalla vastaten kirjoittajan, ei ko-
neen hänestä hakemaan ”robottitietoon”.

Näin siksi, ettei robotiikalla ole omana aikanamme vähäisintäkään mahdollisuutta tutustua kyseisen henkilön runsaaseen ja reaaliaikaiseen kirjallisuuteen, saati sel-
laiseen tekstiin, joka on tuotettu tiedeyhteisön sisällä ja hyvin rajallisen lukijajoukon käyttöön usein juuri tilaustutkimuksinamme. Valtaosa etenkin tutkimuslaitosten työstä on tällaista luonteeltaan.

Professori Matti Luostarinen on syntynyt vuonna 1951 Iisalmessa ja väitellyt Oulun yliopistossa filosofian tohtoriksi (1982) Turun yliopistossa valtiotieteen tohtoriksi (2005). Myöhemmin noiden tiedekuntien nimeä on muutettu paremmin omaa ai-
kaamme vastaavaksikin (luonnontieteinen, yhteiskuntatieteinen). Luostarinen on siten ns. poikkitieteinen tutkija ja tohtori ylittäen näin myös aikanaan opinnoissaan tiedekuntien aiemmin hyvinkin jyrkät rajat (vrt. suuri tieteen sota – Big science war). Se ei ollut tuon tieteiden sodaksi kutsutun ilmiön aikana lasten leikkiä. Oli turvat-
tava myös oma ja perheen toimeentulokin. Sota oli avointa ja julmaa leikkiä ihmis-
ten toimeentulolla ja mielenterveydellä. Samalla uudet sukupolvet joutuivat koh-
taamaan muuttuvan yhteiskuntamme menneitten vuosien traumatkin.

Tämä koski luonnollisesti myös väittelijän suorittamia alempia tutkintoja ja niiden rakenteitakin. Poikkitieteisyydellä tarkoitetaan muuta kuin monitieteisyydellä tai tie-
teiden välisellä, oloinkin että poikkitieteinen henkilö tulisi olla myös virallisemmin tutkijana väitellyt sekä luonnontieteissä että ihmistieteissämme Suomessa ja glo-
baalisti aihetta käsitellen ja käyttäen.

Niinpä tutkijana, tutkimusjohtajana ja professorina sekä dosenttina Luostarinen on työskennellyt ja työskentelee edelleen lukuisissa yliopistoissa ja tutkimuslaitok-
sissa sekä on luennoinut yli sadassa yliopistossa ympäri maailmaa. Tiedepuisto-
toiminnassa (AURP, IASP) mukana toimivana tällainen myös yritystoiminnan ja suoran elinkeinotoiminnan tukeminen on lopultakin hyvin luonnollinen toimintaym-
päristö liki päivittäin vuonna 2026. Tästä kiitos uusimmalla teknologiallemme.

Luottamustehtävistä yliopistohallinnon ja tieteellisten seurojen ohella tärkeimpiä ovatkin juuri globaalit tiedepuistojärjestöt ja niiden todella työläät hallitukset ja asi-
antuntijatehtävät (IASP, AURP). Kansallisesti ja alueellisesti luottamustehtäviä on ollut sekä korkeakouluneuvostossa, maakuntahallinnossa (Häme), keskussairaa-
lan valtuustossa ja hallituksessa (Kanta-Häme), valtuustossa ja hallituksessa (Forssa). Poikkitieteisen on syytä operoida myös tietoa välittäen ja integroiden eri
laitosten välillä ja alueellisestikin. Akateeminen maailma on sitten kokonaan oma lukunsa.

Yli puolen vuosisadan tutkimus, kirjallisuus ja kuvataide kohtaavat tässä näyttävässä juhlateoksessa. Trans Disciplinas ad Novam Creationem - Tieteen ja taiteen rajapinnoilla kokoaa yhteen professori Matti Luostarisen poikkitieteisen elämäntyön tavalla, jossa muistot, esseet, filosofia, tiede ja visuaalinen ilmaisu rakentavat yhden laajan kertomuksen.

Kirja avaa näkymiä suomalaisen yhteiskunnan muutokseen, tieteen kehitykseen, kulttuurihistoriaan sekä tekoälyn ja algoritmien muokkaamaan uuteen aikakauteen. Menneet vuosikymmenet ja tulevaisuuden visiot kulkevat rinnakkain, samalla kun kirjoittajan pitkä ura tutkijana, innovaattorina, kirjailijana ja taiteilijana saa uuden, aiempaa laajemman muodon.

Teoksen tunnusmerkki on sen poikkeuksellinen visuaalisuus. 120 kuvasivua tekevät kirjasta näyttävän kokonaisuuden, jossa valokuvat, taide, dokumentit ja tekoälyn inspiroimat kuvat täydentävät tekstiä ja syventävät lukukokemusta. Lopputuloksena on yhtä aikaa juhlakirja, kuvateos ja elämäntyön dokumentti - teos, joka kutsuu palaamaan sen sivuille yhä uudelleen.